

Sermo factus constantie

pat̄ plātetur. Quod si mirabuntur forsan
aliqui ex aliter affectus unde nobis ista li-
cent/attendāt potius q̄ hāc nobis legē fa-
cūt ip̄a que leges nefcūt/dura necessitas. im-
mo ⁊ filialis pietas que p̄ medios etiaz ig-
nes ⁊ gladios/m̄rem talem ita collaboran-
tem/eripe conaretur. Ecce morbus inuete-
ratus et putridus q̄ ex fomentis leuiori in-
deteriora quotidie velut cancer sepiūt. si er-
go ferramentū cauterifans adhibeat/nul-
lus recte culpauerit. **S**emū p̄ hac neutra-
litate ionū tractāda/p̄cipēs ac magnates
v̄triusq̄ obedientie cōmoda celeritate con-
gregari nō possent nullo suo quesum⁹ cō-
temptū deputer ius ptis nostre/ quā p̄ba-
bilissima rōne p̄libatus p̄genitor noster ⁊
nos hac tenus fuim⁹/ i fecim⁹/ i hac neutra-
litate cōdemnatum vel deessum/ cū nūc nō
de iure huius vel illius/ sed de cōcedo iuri
vero vel p̄tensio/ p̄ vnione consequēda res-
agatur. **Q**uāob̄rē vos omnes ⁊ similes
hortamur in x̄po. ⁊ p̄ eā q̄ de immaculata
sponse sue ecclesie laceratione feda. compas-
sionem genitis obtestamur arripite nobis
scum validū hoc et effcax sicut expectam⁹
i dei v̄tute pestis huius exterminatū vt de-
negatio hec obēdie v̄triusq̄ contendendum
asserat nobis tandē p̄petuā v̄nanimēq̄ ob-
edientia sub vno ⁊ certo x̄pi vicario/ quati-
nus seruiamus deo i pulcritudine pacē ⁊ res-
quie opulenta. **I**n quorū omniū fidez ⁊ te-
stimonium presentes l̄ras nostri sigilli feci-
mus munimine roborari. **D**atū Parisius
die. xij. Januarij. Anno dñi. **M**. cccc. vij.
⁊ regni nostr. **xxvij.**

Eiusdem sermo habi- tus corā cōcilio constanti. in dominica qua erat festum sancti Anthonij.

Digne face sum i cha-
na galilee ⁊ erat mat̄ **J**e-
su ibi. **S**criptū est origina-
liter Job. ij. ⁊ recitatē in e-
uāgelio dñice currentē: qd̄
ad honorē gloriosissimi pa-
tris anthonij cui⁹ hodie ce-
lebritas agit̄ iherus deducet. **S**z dū nup-
tie facte sunt i chana galilee. erat mater **J**e-
su ibi. **A**llis ⁊ tu pia mater **J**esu nobiscuz
in hoc sacro cōcilio loco vbi est mystice cha-

na galilee/ vbi allegorice sunt nuptie. **I**n
terpretatur em̄ chana zelus/ ⁊ galilea trans-
migratio. **E**st autem hic zelus transmigra-
tionis. sed quo ⁊ vnde? **N**imirum ex hoc
mūdo ad p̄rem ex chana in hierusalem que
edificatur vt ciuitas. qz pegrinamur a do-
mino nec habemus hic ciuitatem manen-
tem sed futuram inquirimus/ que est hieru-
salem mater nostra. **V**ides inquit be-
nedictissima mater **J**esu. quemadmoduz
celebratur sinodaliter i hac mystica chana
galilee in hoc sacro cōcilio loco dignissima
nuptiaz x̄pi iesu filij tui ⁊ eccleie copulatio
Ad quid ita? sane quatinus ecclia sponsa
agni/ neqz laetaret ampli⁹ scismate/ neqz de-
peto errorib⁹/ neqz deformata maneat/ vici-
orū feditate. **A**llis igitur ad has nuptias
o **M**aria. **A**llis ⁊ fili⁹ tui⁹ iesus cū disci-
pulis suis sanctis oibus/ inuitat⁹ p̄ abns
a nobis. quo veniēte cōmūter obsecram⁹
apud nos assidētes in his nuptijs/ aq̄ gra-
uis ⁊ insipida sapientie terrene animalis ⁊
dyabolice. in vinuz opimū sapie salutarē
qd̄ nos ebria quadā sobrietate letificet/ cor-
roborer ⁊ sit in nobis vinū geminans vir-
gines/ hoc est virginales puras ⁊ integras
affectiones. impleant v̄dne cordiū aqua la-
cimosē cōpunctionis. **S**iat hoc intercede-
te te o sacer heremi cultor **A**nthonij glori-
osissime filij m̄ris eccleie ac vniuersa t̄ra no-
minatissime cui⁹ hodie solemnitas celebrat̄
Siat ⁊ hoc insinuante ⁊ p̄cete te b̄ssima ⁊
misericordissima mater iesu mat̄ salutis q̄
ideo salutamus depromentes suauissimū
illud gabrielis epithalamū dū in palatio
virginali v̄tari tui nupsit humanitati diui-
nitas. **A**ue gratia plena dominus tecū
Nuptie facte sunt in chana galilee ⁊
erat mater **J**esu ibi. **S**i dicam q̄ sentio pa-
tres apostolici patres deo amabiles et spe-
ctabiles domini/ tanta mysterioz presen-
tis euangelij maiestate tanta dicendorum
numerofitate suffundit⁹ ⁊ premittit mee mē-
tis acies inualida vt qd̄ p̄mū dicā qd̄ omit-
tat⁹ vix discerno. **C**adit in me illud narcis-
si philocapri/ iuuenis apud nasonem ⁊ ad
fontem inopez me copia fecit. **E**cce nup̄er
in ip̄o meditationis mee secreto dum pres-
entis euangelij verbis intenderem appa-
ruit ipsum velut fons illimis ⁊ niūd⁹/ iōs

vite verbū dei in excellis. tūq̄ preterea speculum quoddam purissimum sine macula. tenuissimumq̄ tale quale dicunt aliqui esse p̄spectiu in quo reuident ex vnius corporis obiectu quattuor imagines speculo non fracto. **V**isa est nempe mihi respicienti p̄ns euangelium quadruplex expositio. **M**is sacre scripture facies quasi totidem de core virgines / filie celestis sapie quarū nomina et officia quidam metro comprehendi dicit. **L**ittera gesta docet quid credas allegoria. **M**oralis quid agas quo tēdas anagogia. **M**oralis itaq̄ quattuor imaginibus insignitur fons et speculuz sapiētie diuine his quattuor faciebus ornat in vtroq̄ testamento sacra scriptura sicut figurat. **E**zechielis visio in animalibus et in rotis. **D**ecempe duo testamēta sunt velut si sit rota in medio rote. **A**llegoria fide / anagogia spes / moralitas charitate. **L**ra simul tria hec docet et edificat. **P**udentiaz allegoria in fide fortitudinem anagogia in spe. **T**erantia moralitas in charitate. **I**usticiaz littera sub appropriatione quadaz tradit. **S**apientia em̄ cuius sunt filie / sobrietates et prudentia docet et iusticiam et virtutes. **I** fortitudine aut sapiens. **Q**ueret aliqs quoz sum ista et quid obscurum hoc sibi velit ex ordinis respectu thematis huius **N**uptie facte sunt in chana galilee et erat mater Iesu ibi. **D**icam ut potero diuersas siquides nuptias inuitibus mee p̄siderationis oponebat quadruplex ista species expositio nis sacre scripture / quasi tetras virginialis suadens vnaqueq̄ virgo quatinus de suo nuptijs p̄mum et potissimum habere tur verbum.

- L**ittera corpales nuptias.
- A**llegoria spūales et sacramentales.
- M**oralitas sensuales.
- A**nagogia eternas obiectebat
- D**icebat littera corpales nuptias honorabiliores esse quas dñs hodie signozū suozum erodit suaz p̄sentia cū matre et discipulis honorans cōsecranit / quarum fuit prior institutio in paradiso terrestri. non dum innocentie statu de p̄dito / quando p̄phetam patriarcha p̄mum adā p̄pterea relinquet hō patrem suum et matrem suā et adheret uxori sue et erunt duo in carne

vna rē. **P**er quas nuptias implet mūsdus obediendo prime iussioni. **C**rescite et multiplicamini et replete terrā. **S**ic igitur p̄dicaturus quales hodie et qualin p̄sonarum fuerint nuptie / et si **J**ohannes euangelista p̄t opinati sunt aliqui q̄ ratione potuit dici virgo si nubere disposuit? **C**ur ibi fuerit mater iesu que vagari q̄ miseri cū ludentibus nō nouerat? **C**ur illic inuitati **I**esus et discipuli / quibus sobrietas et mōx grauitas erat amicissima / et quales discipulos cum nō dū p̄dicaret / hēbat. **N**unquid virginialis **M**are sp̄sus ioseph interfuit? et non / que ratio / si sit / cur taceatur? **C**ur velut auctere / respondit iesus matri verecunde petenti et dicenti. **C**inū non habent? qd̄ mihi et tibi mulier nondū venit hora qualis erat illa christi tāq̄ aliquo tu fieri necessitati tenereris. **E**xpone preterea quale fuerit vinum illud et qualiter ex aqua factum. et si rubē fuit iuxta illud. **S**ique rubescunt p̄drie? **C**ur vinū bonum et ita inebriatuuz p̄pinauit cōiuiis **I**esus / qui postmodū inuit ut nō grauariē corda nostra et apula et ebrietate / de qua tamē ebrietate loquitur hic ad sponsū archimichinus quasi nō reprobet eaz in cōiuiis s̄ suaderet. **M**unis homo p̄mum bonū vinū ponit et cum inebriati fuerint tunc id quod deterius est rē. **R**ursum habz questionem si nuptie **J**oseph et marie fuerint tempore suo hodierno more iudeoz et pene oī gentiū solemniter celebrare quod vtiq̄ faciendum esse videtur. **N**ō em̄ fuit clandestinum matrimonium sed legitimū. **I**taq̄ ioseph post desponsationem **M**arie in hietri sale p̄mo suscepit eā. **P**ostmodum i familiarempuicū more gentis sue secundo / de ide tertio p̄ annūciationē angelicā ioseph sup ea certificatus a **M**aria et ab angelo in somnis fecit iuxta tertū euangelicū sicut p̄cepit ei angelus et accepit mariā cōiuges suam. acceptio intellige ritu solenni nuptiarū que acceptio dicitur uentio illa / de qua matheus. **A**ntequā cōuenirent inuenta ē. nō dubium. quin a **J**oseph / habens in vtero de sp̄itu sancto. **N**on quidem et vteri tamore cognouit hoc **J**oseph eozum honore saluo qui oppositum scripsisse et p̄uicise videntur. **Q**uid em̄ scandalosius appa

Bermo factus constantie

nisset iudeis conuenientibus ad celebra-
te nuptiarū **M**arie q̄ videre tumescētē ei⁹
vter. **S**ed hec in epistola quadā sup cele-
bratione virginalis coniugij **J**oseph ⁊ ma-
rie latius notata sunt. **P**ostremo quare di-
citur hoc iūctū eē signorum quefecit **J**e-
sus. nunquid ante caruisse miraculis. nun-
quid ociosus fuisse credendus ē? **U**it-
Y
tera virgo semp integerrima q̄ semp ve-
rissima/ceteris auctoritate prior qua vacilla-
te relique nō subsisterēt. quirene suadebat
hec ⁊ similia/dū soror eius allegoria p̄fun-
dissimo intelligētē spiritu plena subintu-
lit. p̄ferende sunt (crede mihi) sp̄iales s̄a-
mentalesq; nuptie que sunt xpi sp̄si ad ec-
clesiam sponsam quarū fit conuiuiū i tem-
plo ecclesie. cōmunionē panis ⁊ vini in sa-
cramento altaris. he fuerunt initiāte in pri-
mo instanti incarnatōnis i thalamo vteri v-
ginalis/ratificate in instanti mortis christi
p̄ aquas ⁊ sanguinem. ⁊ consumabunt in
instanti eternitatis p̄ felicitatem p̄petuam
Unde sicut res p̄fectior est q̄ sit signū eius
sic has nuptias digniores eē q̄ corporales
fateri necesse ē. **U**nde quid dicit apl̄s d̄ cor-
poralibus nuptijs audi. **S**ac̄m inq̄t hoc
magnū ē signū/signū. s. rei sacre sed qualie
⁊ quōd in xpo dico ⁊ ecclesia. figuratur cele-
biter hec desponsatio in solennitate dedi-
cationis tēpli materialis ⁊ exprimit a **J**o-
hanne in **A**poca. dū dicit se vidisse hierlm
noīā descendētē de celo tanq̄ sponsam or-
natā viro suo. **Q**ualiter aut̄ matrimoni-
um ade p̄ statu innocentie si nō peccasset.
quō p̄terea vginale coniugium **J**oseph ⁊
marie nunq̄ cōsummatū p̄signauerint sa-
cramentaliter matrimonij xpi cū ecclesia do-
cere patris sum dicit allegoria/si ⁊ dū studi-
ositas specularie familiar̄ nostrā que sine
rit. **P**ausare videbat̄ allegoria dum verbū
sumpsit soror eius moralitas prudentissi-
ma ⁊ tora s̄m nomen suum morigera sua
dens cōmemorari debere nuptias sensua-
les. **N**ō quidē vt ererceanē (p̄cul hec im-
p̄ietas) sed vt fugiant ab hominibus/que
in abominabili p̄stibulo concupiscentie et i
voluptate luti carnalis fedissimo spurcis-
simoq; fiunt/dū strabit animalis hō cus
sensualitate seu concupiscentia sensuali. **I**n-
itiatur aut̄ matrimonij hoc adulterij in

illecebrosa cogitatione. **R**atificat in cōsen-
su vō vel interpretatio **C**ōsumat in opere
voluptatis libidinose/q̄ fedā est que defor-
mis feralis ⁊ sordida/erosā tandē ⁊ peno-
sa. **P**ropterea singulariter p̄cepit **I**saacia-
cob filio suo ne accipet vrorē de genē cha-
naam. **C**hanaā interpretat̄ erubescens. et
quid erubescendum queō magis ip̄a libi-
dinum vili voluptate cuius sunt eritis o-
diosi tristes ⁊ amari qui plus aloes quam
mellis h̄nt figurat hoc nobis **A**mon qui
nimio amore sororis sue **T**homas succen-
sus p̄curant eius cōcubinum sed nefario
ope consummato audi quid sequit̄ ⁊ ero-
sam habuit eā. ita vt manus esset odiū quo
eam oderat. amore quo eam dilexerat. **F**u-
gendas igitur doce tu nuptias istas inq̄t
moralitas. quoniā enient semp in eis illū
machabeor̄ **C**ōuerse sit nuptie in luctū
⁊ vor muscor̄ i lamentū. **E**cce tñ q̄ reple-
uerūt mundū sordib⁹ suis qm̄ corruptiois
caro viā suā ita vt que in apto ⁊ quasi occi-
to sunt turpe sit dicere. ita vt vit etiā in cō-
fessione possint extorqueri nisi ob sternican-
te manu dñi coluber tortuosus extrahat a
corde **C**ur em̄ zodoma interpretat̄ mura. ni-
si q̄a muros sine p̄fessione p̄suevit p̄cipita-
re in stagnum sulphuris ardenis/cui⁹ fu-
mus tormentor̄ ascendit in secula. **H**as a
puero nuptias sordidas libidinis excreat̄
Anthonius suspirauit. cū p̄s. **Q**uis dabit
mibi pennas sicut columbe ⁊ volabo et re-
quiescas. **E**cce elongaui fugiens secure sa-
ne sicut **J**oseph pacem fugit egyptiam ⁊
mansit in solitudine. **A**d hāc de **A**ntho-
nij solitudine cōmemorationem qui toti-
ens i anagogicos raptus ē mētis excessus
erosā est quarta soror anagogia nil morta-
le sonās ⁊ dinā in facie monstrās origines.
hec ad celestia libzās oculos tracto ex imo
pectoris deuoto suspiria/suggerē mibi vi-
debat ⁊ dicere. **E**ia quid beatat anim⁹ tu-
us/q̄d facillat dū ius an in puoribus nu-
ptijs. vel in meis plus habeat insistere ser-
mo tuus. **C**ertum tene nuptias meas eter-
nales esse de quibus i matheo. **C**enit sp̄o-
sus ⁊ que pate erāt intrauerūt cū eo ad nu-
ptias. **E**t clausa est ianna. **E**t in **A**pocal.
Deaudeamus ⁊ erulemms ⁊ vem⁹ gloriā
deo q̄ venēnt nuptie agni ⁊ vror̄ ei⁹ p̄para

nit se et dicitur esse illi ut opiat se biffinu splen
dens et candens. biffinu em iustificationes
sunt sanctorum. Sequitur beati q ad cenā nup
tiarū agni vocati sunt. Audi tu recogitās
et suspirā. audi suspensus cor ad celestia ex
emplo Anthonij cuius interpretatio sonat
sursum tenens. Sed qui em ad cenā agni
vocati sunt. ita vere biffinu vocat venire/
vel nō tardauerit ut farne virgines. vel nō
contempserint sicut ille qui emerat villam
mundane vanitatis. alter iuga bouum terre
ne curiositatis. alter q duxerat uxorem de
qua nunc foror mortalitas loquebat pessimā
que est cōcupiscentia carnalis voluptatis.
¶ Ita est p meā fidē (subintulit confes
si moralitas vt erat acris in vicia) hec car
nalis voluptas pessima est meretrix. figu
rat em Balila seductrix. que samponē accē
sam et debilitatū tradidit hostib⁹ philiste
is. ac relicto eo pfida prius copulata ē al
teri viro. Ibi igit nec vt spero fidē aliquaz
in tali coniugio carnalis cupia trahit ad
interitum. Sed neq ibi sacm est sed exēc
mentū. i. exēcra de rei signū. f. ad hēdīs ai
me cā demone. Neq ples deniq quoni
am qui tenet eam iuxta verbum Job pas
cit sterlem que non parit. Porro defiat vi
num deuote compunctionis in nuptijs e
ius quia non est mater Iesu ibi. neq voca
tur Iesus cum discipulis suis ad eas / sed
nec vocatus interesse dignaret. nimirū si
fugit eas Anthonius. ¶ Loquebatur hec
moralitas dū vīla est anagogia parū pfer
re moleste q suam de nuptijs eternalibus
orationē interruperat. Ador enā lra. morz
allegoria contendere parabāt (vt ita loqui
mur humano more) altera alterā puenire
locutura prius vnaqueq de nuptijs suis
in integro pfectoq sermone. ¶ Tūc ego qui
eicite pcor interi vos germane diuineq
sorores Nolite tumultuari. nolite pcedē
ne fortassis dicendor ordo turbet. nihil e
gre tuleritis satis id mihi fuerit haec enus
vos reuelasse oculos meos vt p considerarem
mirabilia de lege dñi. Adiuerto quippe
velut vnā eē faciem oim vestz / qm nuptie
tue copales o lfa significāt et sacramenta
les ecclie et spūales grē. et eternalis glie. ex
quarū pulcherrima puritate patet execratio
nuptiaz sensualiu quales iure suo detesta

tur moralitas. ¶ Rurs⁹ allegoria manudu
cit ad anagogia et ad vtrāq lra moralitasq
subseruiunt. Sit videre est in singul faci
ebus vestris. Relucet atramē peculiariter
in littera / facies hoīs quoniam solus inter
animalia / litteris et hīstorijs vni nouit.
¶ Relucet in allegoria facies leonis ppter
fortitudinem illius quā edificat fidei. non
ne leonina tibi videt ita fortitudo que vi
cit mūdū / hec tñ est victoria que vincit mū
dum fides nostra. ¶ Relucet in moralita
te facies bouis ppter pantiā et domabili
tatem laborosam quā docet mos. ¶ Re
lucet tandem in anagogia ppūssime faci
es aquile supeminēs qm edocet per spem
ad celestia leuare sursum corda. ¶ Cōpres
sa est his auditis fororia queliber discepta
tio filiaz sacre sapientie que sue sunt quat
tior exponendi scripturam sacram modi.
Age vt ere inquit deinceps pro arbitrio
tuo nobis omnibus et singulis aberit liuor
omnis. neq suborietur murmur vllum.
Beduc vt libuenit verba thematis tui. nu
ptie facta sunt in chana galilee. et erat ma
ter Iesu ibi. ¶ Ast ego patres sapientissi
mi. p orthodoxi et honorabiles domini de
creni mecum plus de reliquo pcedere iux
ta doctrinā allegorie. que quomodo credē
dum est instruit ex his que littera tradit eē
gesta. Adouet pcpue consideratio sacrosā
cti huius generalis concilij representantis
eccliam quā in fide desponsauit sibi xp̄us
De quo Johannes baptista / qui habz spō
sam sponsus est figuratus in sole qui ē tan
q sponsus pcedēs de thalamo suo. ¶ Dic
sponsus omnia condidit omnia reparabit
ppter coniunctionem nuptiarum istarum
Iam ppter nos homines et ppter nram
salutem descendit de celis. ¶ Prop̄er quā
et alias ratōnes. dicitur est etiam a philoso
phis homo finis omnium sub deo. ¶ Initia
tur autē he nuptie p gratiam fidem et spem
in presenti de futuris bonis. ¶ Ratificatur
p adaptionem prime stole in animab⁹ san
ctis. ¶ Consummabunt in die nouissimop
possessionem stole duplicis anime et corpo
ris. ¶ Et dicit aptius q matrimoniu istud
initiatū est in promissione facta sanctis pa
tribus. ¶ Hinc dicit in Apocalip. ¶ agn⁹
ocisus est ab origine mundi. ¶ Ratificatus

Sermo factus constantie

fuit in incarnatiōe quā verbū caro factū est
Consummatūz in passione postquā xp̄s dis-
cerat. Consummatū est. Unde Augustin⁹
Nubis sp̄sa dñi sp̄sus mortē figurat h̄-
cua d̄ ade dormientis latere formata. Pe-
tet aliq̄s q̄le puiniū h̄nt de nuptie. Habet
q̄si prandiu matutinū in puiniō euchar-
stie vbi est vinū aīe purissimū sanguis xp̄i
puerfide mirabili. **Uñ.** Vanid exultabun-
dus i figura gl̄iabat̄ parasti i p̄spectu meo
m̄esam. Sequit̄ ⁊ calit̄ meus inebriās q̄z
preclarus ē. Habet cenam vespertinā in-
deficientem in conuiuio celestis gl̄orie vbi
beati sunt p̄nt allegauit anagogia qui ad
cenam nuptiarū agni vocati sunt. Confor-
miter hoc ad legispiritum dicentem; christo
Beatus qui comedit in regno dei. vbi est
am vinū bibetur nouū teste christo. dum
arrente voluptatis tue potabis eos domi-
ne. **P**ergebat meditatio cordis mei al-
legoria dūce latius differere de nuptijs
istis ecclesie ob reuerentiā huius sacrosan-
cti generalis conalij dum affuit studiosi-
tas speculatrix vna ex anallis sapientie fa-
miliari dilectione sibi gratissima. **H**ec to-
ta videbat̄ alacris et leta. eam quippe no-
nter introduxerat rex et architrachus in
cellam vinariam. de qua proclamans inui-
tat sapientia bibite amici ⁊ inebriamini cha-
rissimi. **I**stic biberat studiositas sobriam
ebrietates spiritus que more suo multa cō-
quirit̄ nominatim super his nuptijs ho-
dierne diei nūc a littera nunc ab allegoria
nūc a moralitate. nunc ab anagogia i mo-
dum tetralogi. **S**tetit tandē magis quo-
niam ita me velle cōspexit in allegoria. cui
verbum dirigens dic inquit o docuit opti-
ma. **P**rimum quibus adornata est dotib⁹
ecclesia sponsa a christo suo. **D**einde qua-
lis est habitudo christi sponsa ad ecclesiaz
sponsam. **R**ursum viceversa qualis est ha-
bitudo sponse huius ad sponsum suum. ⁊
ad eius vicarium quem appellamus sum-
mum pontificem. **A**mplius quarto qua-
lit̄ ⁊ quā vtiliter deus carnale coniugium
voluit huius spiritualis signuz esse. **S**ub
inde quo pacto moralis ecclesia spirituale
significat sicut mutuas sibi laudes ⁊ nomi-
na communicent. **D**eum sexto quibus
modis ⁊ locis sacre scripture figurant̄ bee

nuptie christi ⁊ ecclesie. **Q**uibus expeditis
pergam ad reliqua. **A**ntū recte ammones
o religiosa deuotō celebritas est hodie glo-
riofissimi ⁊ toto orbe famatissimi patris an-
thonij cuius vita tot admirandis ornata
virtutib⁹ fulsit vt magna sit institutio ma-
gnū exemplar et forma bone vite ⁊ fidei
Anthonium scire quis fuerit. **Q**uamobrem
interferas precor non dicas omnia (hec ita
q̄ fieri nequit) sed vel pauca laudum suarū
preconia vt in tali filio glouificet̄ ma-
ter ecclesia in cuius munificationem mani-
festauit glouiam suam christus sponsus ec-
clesie. **H**abet scio littera gestorum suos
rum questiones nō inutiles nec inimas.
quas persecuturura sum ego studiositas si
⁊ dñz vacauerit. sicut de comparatione vi-
te solitarie ⁊ heremitice cum laudibus suis
ad cenobiacam. ⁊ vite actiue ad contēpla-
tiuam ⁊ plasticam ad religiosam. **S**ib⁹ an-
thonij sacerdos fuerit. **S**i subiectus i or-
dine hierarchico prelati maioribus ⁊ mi-
noribus sicut tradere videtur **D**yonisius i
ecclesiastica hierarchia. **H**abet p̄inde du-
bium si discrete sumitur heremi solitudo i
feruore nouitio qui est sicut vinum nouū
sine spiraculo. **H**ec enim reprobasse videt̄
tur sancti patres quoniam plurimū habz
hec vita solitaria aduersarie et impugna-
toie temptationis: p̄out ex his q̄ passus es
vidicisti. **A**thleta strennuissime sacer
anthoni nunc in flagellatione etiam visibili
demonum. nunc in mille insidijs astutia-
rum suarū. sup quibus astutijs infallibi-
liter agnoscendis ⁊ distinguendis si dabilis
est ars certa dignum est inquisitione. **H**a-
bet rursus questionem littera de hypocri-
tannis ⁊ satyris. **S**atyri sunt qui pedes ha-
bent capinos. frontem cornutaz naues ad
uncas. hos inuenisse memoratur beatus an-
thonius dum ad visitationē p̄imi heremi
te **P**aulli solus p̄geret peruastam illam be-
remi solitudinem. dii fuerint vel bestie vel
monstra heremi. vel calodemones. aut ca-
cademones iuxta platonicoꝝ locutio-
nē. aut homies. suadetur hoc vltimū quo-
niam ipi stndore quodam frendētes se in
christum credere confessos **D**ieronimi re-
fert narratio. **S**ed his interim ⁊ simili-
bus silentio pressis questionibus illo p̄ **A**

has orō quo sanctificata es ordie/ o allego-
ria. **Q**d annues ipsa delecto inquit in pri-
mis o studiositas cultrix sapientie. q̄ fide.
q̄ religionē q̄ deuotionē tuā. q̄ zelum sciē-
di sedula monstras. nihilomin⁹ q̄ arta sit
bora loquendi vides. **E**xpediā de propo-
itis quātū dabitur. **R**eliqua vero que iaz
apud me dictata teneo scriptis interseram

Habet igitur prima questio tua quib⁹
adornata est dotibus ecclesia sponsa a cri-
sto sponso suo. **E**t dotes offert in munere

Nō deficiat vsq; in finem generatio sua **I**n-
rauit hoc christus. **A**men quippe dico vo-
bis non p̄teribit generatio hec donec om-
nia fiant. loquitur de apostolis 7 discipu-
lis quibus 7 ascendens in celum dixit. **E**c-
ce ego vobiscum sum vsq; ad consummati-
onem seculi. **B**os altera est plenarie po-
testatis tante si q̄dem si credis **A**ugustino

q̄ram habet sponus suus 7 quātā dequit
7 vtile fuit habere talem sponsam iure nu-
p̄ialis copule. **H**abet licet summ⁹ pon-
tifer plenitudine potestatis ecclesiastice sub-
iectiue ordinatiue regulatiue 7 suppletive/
sup singulos de ecclesia nihilomin⁹ habet

ecclesia sinodaliter cōgregata plenitudine
potestatis etiam sup papā ordinatiue r̄gu-
latiue et suppletive. que verba quomodo
sint accipienda. tractantibus quidaz nuper

editus exaruit. qui p̄dicit in publicum ma-
gis ad examinationem q̄ determinationē
magisq; ad elucidationem veritatis q̄ oñ-
tationem vanitatis. **Q**uis vltra multiplicā-
re sermones quid opus est super ea verita-
te cuius decisio clarissima solidissimaq; fa-
cta est p̄ hoc sacrum concilium cui nō licet

obniti nec ipsam in argumenta deducere/
quonia disputationum 7 argumentationū
7 euasione friuolarū nullus vnq; eēt finis
sed casus assiduis in errores absurdos in-
sanos 7 impios. **H**ere 7 grauitas ecclesiastice

inuitiū q̄a cito nō p̄ferē cōtra malos in-
ficia. ilij hominū absq; vllō timore p̄pe-
trant mala. **N**unquid non ideo sacre hu-
ius sinodi **C**onstantien. impugnantē iud-
cia q̄ sic habet. **P**rimo declarat q̄ ip̄

sa in spiritus sancto legitime p̄gregata ge-
nerale cōcilium faciens 7 eccliam catholi-
cam militatē representans. p̄tatem a chri-

sto immediate habet/ cui qlibet cuiuscūq;
status vel dignitatis etiā si papalis existat
o bedire tenet in his que p̄tinent ad fidem
7 extirpationem vici salmatis/ac genera-
le reformationē ecclie dei in capite 7 in mē-
bris. **I**tem declarat q̄ q̄amq; cuiuscūq;
status vel dignitatis etiā si papalis existat
q̄ mandatis statutis seu ordinationib⁹ aut
p̄ceptis huius sancte sinodi 7 cuiuscūq;
q̄ alterius concilij generalis legitime con-
gregati sup p̄missis seu ad ea p̄tinentibus
factis vel faciendis obedire contumaciter
contempserit. nisi resipuerit cōdigne peni-
tentie subijciat 7 debite puniat etiam ad a-
liis in his subsidia si opus fuerit recurrendo

Hic veritati fundate supra petram sa-
cre scripture quisq; a p̄posito detrahāt ca-
dit in heresim iam damnatam/ quaz null⁹
vnq; theologus maxime parisiē. 7 sanct⁹
asseruit. vidi nup̄ sanctū **T**homā 7 bona-
uenturā hic reliquoz libros nō habeo/ dāt
supremā 7 plenam summō pontifici p̄tate
ecclesiastica; recte p̄culdubio. **S** hoc faciūt
comparatione ad fideles singulos 7 p̄ricula-
res ecclesias. **S**ū autem cōparatio faciēda
fuisse et ad autoritatem ecclesie sinodalie cō-
gregate subiectissimē papā 7 vsū potestatis
sue. eidem ecclesie tanq; matri sue cuius le-
gem dimitti non debere tradit sapiens tan-
q̄ p̄terea regule vel legi directiue 7 regula-
tiue infallibiliter cui se submittere tenetur
omnis frater peccabilis de ecclesia/ cui⁹ au-
toritate 7 iudicia si nō audierit frater. qui li-
bet etiā papa qui nobiscum dicit pater no-
ster audiat quid iusserit omni catholico
christus/ sit tibi inquit sicut ethnicus 7 pu-
blicanus. i. excommunicatus **H**er hecha-
ctonus. alias plura si dabitur. **B**otauit
insup terro ecclesiam xps/ ampla temporalit-
ate nolens eā obprobriose medicitati sub-
ditā esse/ neq; cōtemptū/ absit. **V**era sit il-
la p̄dicatio q̄ mendicitas est solum vel p̄ci-
pium mediū secundandi ecclesiam/ per se-
men verbi dei/ quia diuitie inquit suffocāt
semen verbi. **N**ō vnq; diuitie que corpora-
les sunt sed cura diuitiarū nimia pungēs
7 lacerās. adulatrit 7 abitiosa que si cadat
in mendicitatē nō aliud testimōniū q̄ expe-
rientie mētiri nescientis exquirat **Q**uid
quarto q̄ dotata est ecclesia in filijs 7 in

L

Sermo factus constantie

edificatōnē corpis sui. tot sacramentis tot
virtutibus moralibus et theologicis / tot do-
nis / tot beatitudinibus / tot fructibus spi-
ritus / tot gratijs gratuitis a spiritu sancto
suo distribuyente vnicuique prout vult. **Nā**
alios quidem dedit apostolos alios pph-
etas. **Adde** quinto qd affert ad nuptias
istas vniuersisq; filiorum ferculum suum
symbolum suū et cenecium suū prout io-
cundo satis nec inutili studio descripsisse le-
gitur **Cyprianus** de nuptijs sacre scriptu-
re. **Sed** hęc vna pro p̄senti inuenimus do-
tē / q̄ et proposito nostro et euāgelio quod tra-
ctamus et **Anthoni** laudibus videtur ac-
commoda. **Hęc** dos est vini bonitas. tri-
stes certe viderent nuptie / si vorista ingit
insonaret. **Vinum** non hnt. **Voluit** hoc
sponsus ecclesie christus / sed aquā conuer-
tit in vinum / et manifestauit gloriā suā.
At vero puā hęc nec reputādā fortassis
ecclesie dorationē. sed bibulā et ridiculā eri-
stimabis o studiositas / si vel nesciens vlt
animaduertens p̄ciosissimas vini de quo
loquimur proprietates. **Neq;** enī de vino
materiali qd inebriat et iūno est luxuria li-
teraliter hic loquimur. **De** quo **Sapiens** /
multos exterminauit vinū **Sed** spirituale
sc̄ theologicum vinum intelligimus pro-
sus optimū iocundissimū et sanatinū hoc
est vinū sacre scripture ad quod inuitat sa-
piencia. **Venite** inq̄t comedite panes et bi-
bite vinum. cuius vini fortitudinem et ef-
fectib; suis quos decē inuenimus positos
in **Esdra** si mystice loq̄ libuerit colligim;. **Ubi**
primus trium inuenimus dixit forte vi-
num. et quīs subdidit alius. fortior rex / et
tertius fortissime mulieres. **Veritas** tñ
est q̄ super omnia vincat p̄cipue veritas fi-
dei de qua **Iohannes**. **Hęc** est victoria q̄
vincat mundū fides nostra. **Vincere** mun-
dum perfecto nō est parua victoria. **Sancū**
vero per fidē vicerūt regna / fortes facti sūt
in bello / castra verterunt exterorum. **Et**
quoniā prout antea notatum est / dies ho-
die celebris agit de gloriosissimo m̄ris ec-
clesie filio / beatissimo **Anthonio** / victore stre-
nuissimo. **Placet** ex opibus eius que tra-
didit nobis littera / q̄ p̄terea moralitas no-
uit et docuit / que tandem anagogia pio ses-
at ducēs eū sup̄ excelsa placet inq̄ etiā exē-

plum inducere se se sufficientissimū etiā / si
aliud deesset quo fortitudinē vini huius sa-
cre sapientie p̄cludere fas nobis est. **For-**
sitā inquirens vñ beatissim; anacho-
ritarum **Anthoni** habuit vinū tale **Q**
qui litteras nō didicit. **Respōdet** **Augu-**
stino de doctrina xp̄iana. qd nō ex doi-
bus neq; p̄ humanū litterarū studiū han-
sit illud / sed diuine reuelationis infusio est
ibi collatum est. **Alius** odor vini munistra-
tus p̄ litterā gestorum suorū / quid in **Aug-**
ustino fecerit accipe. **Inebriauit** q̄ppe eū
pia sobrietate qd mor in virū alterum mu-
tatus est / et fugit ab eo sollicitudo vite p̄s-
erite / tādē velut luce quadā securitans in-
fusa / post egestū torrentem lacrymarū so-
lidat; est in ip̄a lege christi. **Dicebat** qd agi-
mus / surgunt indocti / celum rapiūt / nos
autem cum scientijs nostris sine corde nō.
Quisquis igitur recogitat admirat et gau-
det **augustinū** tibi traditū o sc̄tissima mat̄
ecclesie. **Gaudeat** oportet et cōgratuletur
gratias agat **Anthonio**. **Quare** / quoniā
ip̄e tā erimum et p̄clarissimū doctorem
Augustinū tibi dedit. et hoc p̄pter testan-
tissimā. sicut idē **Augustinus** loquitur in con-
fessionibus suis / eiusdem **Anthoni** mira-
cula. propter admirabilem insup̄ vite san-
ctitatem. quia deniq; considerauit doctores va-
rias ecclesie in hoc vno collectas fuisse qua-
les nouem enumerat apostolus ad **Tho-**
Sermo sapientie / sermo scientie / fides gra-
tia sanitatum operatio virtutum in demo-
nijs eiciendis propheta discretio spiritu-
um / genera linguarū / interpretatio sermo-
num. et in epistola presentis dominice ad
Romanos sumuntur decem et octo / quoni-
am fuit **Anthoni** tribuens in simplici-
tate / p̄sides in solitudine / misericors in
hilaritate / diligens sine simulatione / odi-
ens malū adherens bono / charitatem fra-
ternitatis diligens honore ceteros p̄ueni-
ens solitudine nō piger sp̄s feruens do-
mino seruiens / spe gaudens in tribulatōe
patiens / orationi instans necessitatib; san-
ctorum communicans. sc̄z spiritualibus / ho-
spitalitatem talibus sectans apud fr̄es su-
os. **Benedicens** p̄sequentibus. **benedicēs**
et non maledicens. gaudens cum gauden-
tibus. flens cū flentibus. nō alta sapiēs. s;

humilitus consentiens. **H**ec omnia operatus est vnus et idem spiritus in Anthonio que figuratiter vidit Iohannes i apostoli filium ecclesie raptum in celum a face draconis. de qua qdem ecclesia premititur signum magnū, apparuit in celo / mulier amicta sole iusticie / et luna tota mutabilitatis sub pedibus eius / et in capite eius coronā stellaz. xij. que sunt xl. xij. apli. xl. xij. articuli fidei / vel vniuersitas granarum. **L**ibet hic et clamare felix ista dies tati patris anthonij in qua natus est olim illustrissime memorie philippus dux quondam burgundie princeps pacis prudentissimus memorandus cum reuerenti semp suo spiritū. nedum mihi sed toti gallie. immo et ecclesie. p̄dicari sepe numero parisi in hac die natiuitatis sue dicens inter cetera dies hęc celebrem esse sibi debere nō. quia natus erat in mundū filius ire de matre que concepit eū in peccatis / maledicenda potius exēplo Job et Jeremie. **R**ecolenda vero dies hec. qz baptisimi regenerationem q̄a natus est deuo meruisset. q̄a rursus patronum talem et tantū quasi peculianter dedisset in animi sui deuotione dominus deus nosse profuerit tibi et nunc tua hec deuotio p̄iceps illustrissime ad salutē anime p̄petuaz profecerit insup ad indite posteritaz tue bonum et acceptum deo statum. **S**ic opto sic precor atqz desidero. sine fictionis aut adulationis spiritu **T**estis est in celo iudex meus coram quo est omne desiderū meū scis quoniam ita mihi sum conscius in ueritate perat ergo falsitas et ueritas uincat. ueritatem enim uinci falsitate / pessima est victoria. **U**nde et si iubet proximum diligere deus sicut seipm qui uero diligit iniquitatem odit animā suā et seipsuz consequens est q̄ ille primum odit qui iniquitate in eo nutrit et diligit / put uidit philosophus in ethiāis tollens omnem ab impio amiciam / etiam cum seipso. **S**ed uideat unde captus est sermo doceamus fortitudiez vini sacre sapientie ex effectibus quos operatum est in Anthonio. itaqz dicit in Esdra qz seducit mentē. id est seorsum ducit. hoc nunquid non in Anthonio p̄spicue monstratum ē. dum ad uicam euangelica uini p̄gustationē ad vnam ut dicit guttam.

Si uis p̄fectus esse uade et uende omnia que habes et da pauperibus / ipse p̄tinus a terrenis ad spiritualia / ab imis ad summa / a uisibilibus ad inuisibilia / a caducis ad eterna seorsum ductus est / quoniam sedens in solitudine leuauit se sup se usqz adeo ut ueniens do uent nō esse p̄fecta orationez que nō ita raperetur in se cum qz sui ipsius neqz q̄ meminere. **N**onne bona tibi uideret et optanda mentis hec seductio hec seorsum ductio / quā inducit sapientie sacre uinum **T**radidit super hac mentis seductione doctrinas et industrias diuinas Dionysius in d̄ mystica theologia / memorabile est id qd littera refert de Anthonio qui occurrente sole faciem uertebat ad orientem ubi tam diu fixis stabat suspensus mentem ad celestia quousqz sol oriens feriret radijs oculos eius / quod Anthonius moleste ferens qd impedis o sol mentem meam celestia contemplari. testis est huius anagogia foror / nostra / quoniam ea duce carnebat in spiritu lucem. **D**e qua Boetius hanc quisquis poterit notare lucez candidos p̄ci radiis ne gabat. **S**equit̄ alter effectus uini nuptialis et theologia / qz regis et orphani facit mentem uanam / alia littera uia. **I**tes serui et liberi / pauperis et diuitis. **T**ollitur hic acceptio p̄sonarum / quia pusillū et magnum fecit deus **N**ūquid soli diuites eū gelizantur / euangelizant et paupes. **U**nde in Hester nuptijs dabatur unicuiqz uinū fm magnificentiā regiam / non iuxta diuinitas sedentium uel paupertatē. **E**st autem uanitas aliqua mala ut ibi. uani sunt omnes homines in quibus non est sapientia dei. hanc non affert sed tollit sapientia et addit uanitatem laudabilem que ex humilitate fundatur. quemadmodū tu felix heremi cultor et incolā Anthoni superflusus hoc uino sapientie tete reputasti quasi nihilum et inane in cōspectu diuine maiestatis ex consideratione p̄pe fragilitatis dicat cum psal. **E**go ad nihilum redactus sum / et iterum substantia mea tanq̄ nihilum ē ante te. **B**eata proptus et rara uanitas huiusmodi / quā docet tradit et efficit p̄ uinum sacre scripture summus p̄cerna christus. **D**iscite a me quia mitis sum et humil̄ cor de. **A**lioquin euenit illud de Marie cātico

Sermo factus constantie

Dispersit superbos mente cordis sui. **E**st autem hec humilitas parens discretionis et custos dum non proprio quasi vano/sz sanctorum patrum credit iudicio. De qua discretionem sz liberrimum est Anthonij documentum conclusum ex mutua patrum collatioe qz ipsa est directrix auringaz virtutum/qua derelicta virtutes ceterae/vix alio opantur nisi precipitium casum vel interitum. Hinc est illud Anthonio missum celitus oraculum/dum aspiciens mirabiles mundi laqueos exclamasset. Domine quis eua detillos? Responsum est: humilitas/ conformiter ad illud psal. Humiliatus sum et liberavit me. **S**equitur tertius effectus/ in quo loquimur/ omnem mentem conseruit in securitatem et iocunditatem/ ia id ipm in Augustino meminimus. **P**ocin Anthonio tradit littera fuisse/ quez non prius cognitum nouiter aspicientes agnoscebat inter ceteros patres ex quadam angelica vultus iocunditate/ et fratris oculo umqz serenitate quem a modum tenere est carnaliter/ qz homo potus vino bono fit hilarior atqz iocundior/ et vt apud comicum est videtur a quile iuuentus. **P**ropterea iudis in mysterio Salomon merentibus et his qz in tristitia sunt dari vinuz. **Q**uo circa sub die quartus effectus/ et non meminere non meminit omnem tristitia et debitum. **Q**uo pacto sic? certe quonia vinu illud letificat cor hominis/ et exclamare facit cu propheta fm multitudinem dolum in corde meo consolationes tue p vinum sapientie/ letificauerunt animam meam. **S**ed quid de debiti memoria vel tractoria? **A**udiat dominus ad Job mystice loquens de solitario/ qualium pater durus velut initium fuit Anthonius loquitur sub onagri similitudine. **Q**uis dimisit onagrum suu liberum. et vincula eius quis soluit? **L**ui ddi in solitudine domi et tabernaculu eius in terra salunginis/ contempnit multitudines ciuitatis/ clamore ex actoris non audit/ circumspicit montes pascue sue et virentia qz pcurrit. **P**redara est et accommoda propositio beati Grego. sup hunc locu expostio lata. **S**ed ad quintu vini transeamus effectum. et omnia precordia fac honesta quippe nihil inquinatu est vbi

est sapientia nihil impuru sordidum/ et recundu. **H**inc tu lacerationem tua. hinc denudationem p demonum rabidos insultus non erubuiti agonista fortis Anthoni **P**ropterea nominatu est nomen tuum in pta pmissione/ boni Jesu in vniuerso mundo. **P**ropterea rursus dici potes martyr qz tormentis ppeffus es eo crudeliora quomaculentior erat tortor demon inferens ea. **S**pectaculu igitur puit loquitur apostolus. **F**actus est angelus dei et hominibus imo demonibus nec erubuiti tanqz bene ebrius/ sicut nec xps nudus crucem nec hypolitus ppriam nuditatem. neqz **H**oc in misterio/ nec apostoli vel martyres erubuerunt vincula carcerem et ludibria. liceat hic carmen ecclesie sophicum de Johanne factu dicere iubilo cordis ad Anthonium/ qz simul fuit virgo martyr et vates. **M**inimis felix meritqz celsi nesciens labem niua pudoris/ spotes martyr heremiqz cultor/ maxime vatu/ maxime quo ad considerationes aliquas. **T**entamus ad sextum vni salutaris effectus/ quo debriatus homo non meminit regem neqz magistratu. **Q**ue ratio? plane quia facit hoiem non timere/ eos qui corpus occidunt et post hec non habent quid faciant. **P**erspicius fuit hoc in Anthonio qz principibus et imperatoribus tota mentis libertate rescripsit post collationem qz credebant christum eos debere reminisci. quoniam sup se dominu habent terribilem apud omnes reges terre. **V**erū quid loquimur de regibus hominibus et magistratibus cu non extimuerit anthonius illum qui est rex sup omnes filios supbie et cui non est potestas similis sup per terram qui factus est vt nullu timeret. demones enim certamina nedu non epavit. sed insultans pnoauit. **T**radit littera Anthonium du adoleseens impugneret a spiritu fornicationis rogasse deū vt videret impugnatorem suu/ qui in specie puci teterimi pedibus suis aduolutus est/ quasi blandiens et supplicans. que Anthonio mox imisit et conspuit dicens. **A**bsit dein superex vt vnqz te timuerim sedissime atqz vilissime. **V**ulta sunt huiusmodi qz strenuitatem ostendunt Anthonij aduersus punci pes tenebrarum/ nec minus solertia dicitur

serenionis contra suas insidias. Agebat id
 quod alios docuit facere et quod christus tentatus e-
 git adducebat testimonia scripturarum ad
 omnem actionem suam. Hoc autem non faciunt
 qui vel nesciunt vel despiciunt scripturas sa-
 cras. aut qui eas deteriori puerilitate con-
 punt. Exemplo Eve que de precepto dei fir-
 missima fide tenendo dubitans ait ne for-
 te moriamur. **A**udiuimus de ma-
 gnanimitate. **S**equitur in effectu septimo
 magnificencia et omnia per talenta facit lo-
 qui. Recte perisus euenit hoc in Anthonio
 cuius mens ebria uino nuptialis ecclesie ni-
 hil pusillum/mihil uile/mihil eriguum cogi-
 tare digna est/sed omnia de celestibusque
 desursum erat/loquebat inftar apostolorum
 qui uino hoc haustu repente loquebantur
 magnalia dei. Sunt hec procor magnalia mi-
 nuta numismata sapie terrene? non/sed ta-
 lenta magna per que loqu facit sapientia que de
 sursum est. efferens immensam cordis alti-
 tudines. sit hoc anagogia de anthonio cui
 tanta fuit bona generosi cordis elatio. que non
 dignabatur adherere vel nubere sua uis ir-
 scibilis potenti alicui nisi summo. Neque sua
 uis rationalis nubere sapienti alicui nisi sum-
 mo. Neque sua uis concupiscibilis nubere bo-
 no alicui nisi summo. dicens ex sententia de
 uis cordis mei et pars mea deus in eternum
 et iterum/mibi adherere deo bonum est. Si
 loquebatur igitur per talenta quod mirandus.
 Si diuitias et opes hereditarias si uas ar-
 genteum si numos oblatos in deserto contemp-
 serit/nullus admiret. **S**ed neque miret
 illud quod sequitur octauo. **E**t non memine-
 runt cum biberint amicitiam neque fraterni-
 tatem. Quid ita meminerint cui dicat pin-
 cerna uini huius sponsus ecclesie christus si quis
 uenit ad me et non odit patrem suum et ma-
 trem et uocem et filios/adhuc autem animam
 suam non est me dignus. **C**ompleuit hoc be-
 atissimus Anthonius etiam ab adole-
 scencia relinquens domum paternam et fororem
 uelut immemor carnalis amicitie. **C**ui
 propterea conuenit illud quod sequitur nono
 Sed non post multum sumunt gladios quod
 nisi sic fecerit athleta fortissimus Anthoni-
 us habens in exemplum pincernam et archi-
 triclinum uini huius dicentem. **N**on ueni
 pacem mittere in terram sed gladium. **V**eni enim

separe hominem aduersus patrem suum/et
 filiam aduersus matrem suam et nurum ad-
 uersus socrum suam. et inimici hominis do-
 mestica eius. **M**aledicatur a propheta que gla-
 dium suum prohibuit a sanguine. **N**on ergo gla-
 dium sumpsit et exerceuit anthonius tanquam
 potens crapulatus a uino. nedum aduer-
 sus carnem et sanguinem et aduersus pote-
 states aereas tenebrarum harum aduersus
 etiam paganos philosophos quos mira-
 verborum subtilitate vincebat. aduersus in-
 super hereticos presertim arianos pestiferos
 dum accersitus est a sua solitudine in alex-
 andriam ciuitatem magnam quatinus fi-
 dem beatissime trinitatis quam corde crede-
 bat ad iusticiam/ore coram toto populo con-
 fiteretur ad salutem/ quod et factum est.
Quamuis enim docuerit quod monachus? ex-
 tra cellam aut solitudinem/est sicut piscis
 extra aquam. **F**uicit tamen eum zelus fidei
 et obedientia prelati ecclesie debita ut iret a
 alexandria. in qua ciuitate dum premeretur
 a turbis certatim irruentibus/ ut uirus fa-
 ma nominis celeberrimum apud eos ipsi uel
 visu cernerent uel manu tangerent/tamen-
 tibus et copatientibus nonnullis ut mole-
 ste ferret/ fertur respondisse/ mibi quidem
 assueto turbis insultibusque demonum nihil
 affert hic populosus hominum concursus
 molestie uel turbationis. **E**cce quomodo
 contempsit hic onager solitarius multitu-
 dinem ciuitatis. **Q**uipe tu scis o anago-
 gia quoniam inter hec omnia tota facilita-
 te seruabat Anthonius monitionem eccle-
 sie salutarem. sursum corda. responsio po-
 pulorum est. **H**abemus ad dominum. que
 habent in patinis uel ad forum. **P**lane sicut
 euenit aliquibus ut in uasta solitudine tur-
 bulentissimam habent cordis inquietudinem
 ac multipliciter sic ex aduerso tulerat an-
 thonio tranquillissimam cordis solitudinem
 medijs etiam populorum circumstrepentium occur-
 sibus/ipsa in gurgitibus exercitatio prelati ana-
 gogie coopante gratia dei simpliciter et sta-
 biliente mentem cordis sui. **E**a demum uia par-
 est quam christus ecclesie filius legit. **N**on turbet cor
 uestrum neque formidet aut. **S**uido cartusien-
Sequitur postremo uini nuptialium et theo-
 logica miranda nimis et apud carnales inco-
 phesibiles effectus licet de corpali uino quo

Sermo factus constantie

tidie sit exptus. Et atq; a vino emerferint et surrexerint non meminerunt que gesserunt. Ita pfecto est quoniam apostolicum exemplum secuti qui tunc cumq; biberint sobria ebrietatem spiritus qui tunc cumq; profecerint in virtutibus strenuis atq; magnificis ipsi ad anteriora se extendunt ea que posteriora sunt obliuiscetes deputant precedentia opera nullius meriti vel momenti propterea non ostentant illa sed cum Jeremia tanquam paruum mestruate verecundius abscondunt ab oculis sponsi cuius hec est iussio. Tunc feceritis omnia que precepta sunt vobis dicite huiusmodi sumus. Et tu deuse quis sine quis omnia que insula sunt immo vel pauca se fecisse poterit gloriari. Quis poterit certus esse. Quid ni propterea filii hominum qualia cumq; fecerint ecclesie vino potati libenter obliuiscantur nec meminerint que gesserunt. Et hoc est in presenti vita perfectionis evangelice culmine summum istud vere et sine fictione ex intimo mentis sensu cognoscere nedum proferre solo ore. Animaduerte et sensibus (hec imis res non parua) reponere quemadmodum paulus post egregia tot certamina post introductionem eius in superflua vint vite ubi debriatus quid de vestimento corporis sui factum esset nescio inquit deus scit oblitus fuerat tunicam corporis sui in taberna celi. proclamabat non ex fictione vel mendacio absit/ minimus sum apostolorum qui non sum dignus vocari apostolus. Et iterum venit deus saluos facere peccatores quorum primus ego sum. Primus peccatorum tu es o paulus. Et ubi sacrilegi. homicide. adulteri. ydolatre. perversi. ubi facinoribus et flagitijs omnibus operum plerissimi. Statim/ primus sum peccatorum. Quo circa meditandum est quoniam ostentare conabatur paulo similiter et anthonio stultus presumptionis spiritus laudes ipsorum merita gratias et preconia. Respondere debet unusquisque sibi ipsi. Quid habes quod non accepisti. quasi si accepisti quod glorians quasi non accepisti. Tu nonne de massa peccatrice eadem cum ceteris. Tu numquid non in eadem damnatione cum ceteris. Quid igitur extollerere vis aut vales pre ceteris. Tibi gratiam multiplicem contulit deus. Esto neque enim ingratus esse obliuiscendo vel negan-

do te conuenit. Sed est tanto debes humilior ex munere/ quanto te obligatorem esse conspicias in reddenda ratione. At vero non es sicut ceteri hominum raptores/ adulatori. ieiunas bis in sabbato cum alijs operibus bonis esto. Sed si tales essent hominum ceteri sicut tu/ si gratias recepissent a deo sicut tu ipsi plures in dei laudes/ plus in gratiarum sermone seruescerent quam tu/ neque inaniter et luciferano more gloriarent/ ut tu denique noli altius sapere sed time. Nunquid scis hodie qualis mor sis futurus. Petrus negavit christum quando latro confessus est/ ve tibi pauper hominatio qui nescis an amore vel odio dignus sis. Qui rursus tua quantumcumque bona videantur opera/ qua distinctione indicentur ab illo in cuius conspectu non iustificabitur omnis viues/ quali preterea fine terminentur ignoras. Attendas denique quod hec insensibilitas tua proueniat non ex defectu peccati. sed quia totus in peccatis obtorpuit/ stupidus/ languens cecus et marasmus. Reiciebat et obiciebat. Anthonium et similes qui biberant ebria sobrieta te vini sapientie. spiritus arrogantie sub inebriatione tali ne surgentes et emergentes ab ebrietate spirituali/ meminissent per arrogantiam que gessissent qui iuxta quod predictum est effectus participans vini theologia. Sic oblitus fuerat deuotissimus Bernardus qui senex in seruitio dei dum egrotaret aliquando gemebat ad dominum caputlem sane/ quatinus miserans afflictio qui non reperis in me bonum quod remuneres. Te pus meus perdidisti quia perdidisti pro quo quid agam non habeo/ nisi quod cor contritum et humiliatum deus non deprecies. Refert littera de Agathone patre sancto qui proximus fuit Anthonio. Hic veniens ad extrema vite stetit immobilis ad celum oculis per triduum/ interrogantibus eum discipulis suis/ pater ubi es. Respondit. ad tribunal iudicis sto. Et tu times patrem. In veritate fratres timeo. et non perfidiam in operibus tuis quod sunt hinc deum interim inquit studui quantum valui/ seruare mandata dei/ hinc homo sum et alia sunt iudicia dei. Et alia hominum propterea non confido quousque/ vero ante eum. Ecce quemadmodum sanctus

Agathon non meminerat que gesserat.
Ceterū quid d te dicemus. o maria pia mater iesu. que impijs p̄sens hodiernis leticiam vini boni communis impetrasti. ne q̄ solis ipis sed vniversis ecclesie sponse filijs miserium condonasti. **Q**uid de te dicemus inq̄. nōne sicut p̄ ceteris humilior gratie vino plenior inuenta es/ sic apud te vilior in oculis tuis exāsti proclamās toto humilitatis spiritu cum apostolo. **V**enit deus saluos facere peccatores quoniam prima ego sum. **E**xistimāto qualis sit aliorum non diffinio. **E**go autē istud sobrie et absq̄ contradictione existimo credi posse nō q̄ pia mater iesu peccato fuerit vnq̄ obnoxia/ vel actuali/ de quo non dubitat. **N**l originali sicut pie creditur. sed peccasset certe si nō venisset deus saluos facere peccatores. **C**uius saluatio nis ipa particeps prima fuit prioritate non temporis sed dignitate excellentie. in modo saluandi **I**taq̄ dimissa sunt ei peccata multa. non dico iam contracta vel acta p̄ eam. sed est dimissio quedam peccati ne contrahatur vel agat̄ quo modo loquit̄ diuinitis **N**on ysus. de purgatione angelorū quā p̄ terea dicit vn̄ doctor anglicanus quem pfundum scola nominat q̄ plures sunt a deo nobis gratie p̄ uariis seu negatiue p̄pter quas ei tenemur ad gratiarū actiones q̄ positine/ quoniam nō est peccatus/ nō est periculū q̄ ruere nō possit homo si nō esset gratia dei p̄ seruās/ p̄ueniens et p̄hibens. **N**ec obstat his que diximus illud xpi. **C**ui plus dimittit̄ plus diligit. p̄bat ea potius et solidat. **Q**uid q̄ anima q̄to biberit amplius de vino **L** sapientie si scite et sobrie fecerit tanto p̄ sp̄i castior est. in vidēdo et delicatior atq̄ viuacior in sentiēdo turpitudinē et p̄cturā peccatorū. ideo sane q̄ aliena peccata sola recogitatio sentit̄ dolet et desit/ plusq̄ habētis illa. **P**oc in ambrosio fuit nouissimū. hoc quotidiano docēt exēplo viri iusti. **O**mittamus peccatores omittamus puros homines. **N**ōne tu bone iesu q̄ peccatū non fecisti/ desens nra facinora maḡ q̄ vulnere tua. cū clamore valido et lacrymis eruditus es p̄ tua reuerētia? **Q**uid igit̄ putādū est fieri dū talis aliq̄s sanctus peccatus aliq̄s videt̄ sibi/ crede mihi q̄ nō est dolor

sicut dolor suus/ pudor sicut suus/ et fetor et horror sicut suus/ hinc despicit se. ab omniatur. se exandescit aduersum se factusq̄ intolerabilis et odiosissim⁹ sibi. flagellat se/ rugiens a gemitu cordis sui. **N**on ita peccatores scelerilibus et flagitijs omnibus plenissimi/ quorū sensus sp̄italis vel obstupuit vel obtorpuit vel penitus emarcuit. **Q**uis tale vinū cognoscere. lege lege quid dominus in apocal. mandat angelo leodicie q̄ neq̄ calid⁹ erat nec frigid⁹ sed tepid⁹. **D**icis quia diues sum et locupletatus et n̄ lius ego. **E**cce virum sanctū in oculis suis virū memorem operū suorū. **S**ed quid sequit̄ intellige. **E**t ne scis quia tu es miser et miserabilis et paup̄ et cecus et nudus. **A**ccipite narrationem in tanta materie seueritate iocūda. **E**rat mulier inclusa/ cui subseruiebat p̄ fenestrellā quedam ancilla **C**onueniebant alij multi/ ps ex curiositate/ ps ex deuotione/ ps ex miseratione. **A**udierat fortassis hec inclusa q̄ iustus in principio accusator est sui. **E**rat ei mos demiss⁹ oculis/ rauca et erili voce cum singultibus suspirijs et plangore se peccatricem accusare se indignam videre lumen celi/ p̄ multitudinē iniquitatū suarū. se p̄pterea reclusā esse/ audiebat ancilla frequētius hos sermōnes. **C**ontigit tandem aliquando venire quosdam ad locū illū/ quibus petentibus qd̄ domina sua hec bona mulier reclusa faceret? **R**espondit ancilla/ sustinete paulisper qm̄ puto quiescat/ inter loquendū vt sit q̄ si uerūt ab ancilla quid ei de domina sua uideret? **Q**uid uultis dicam vobis/ hec est pessima peccatrix pessima oī q̄s terra sustinet. **S**ubaudiēs hūc sermōnē reclusa/ eriliq̄ d̄ re p̄te fures et insaniēs/ mētiris vilissima mētiris venefica. **E**go bona suz mulier. **P**orro ancille nō desint vafra et acuta responsio **D**ro p̄ vestram fidem o domina/ ne turbe mini/ existimabam vos hactenus vera dixisse. q̄ erat̄ maxima peccatrix. **Q**uid responderet domina non habuit nisi q̄ est q̄ se nequiter humiliat. **E**t itē. **E**st qui corde loquit̄ et ore. **Q** Redeam⁹ ad anthoniū quem non meminisse arroy ane eorum q̄ gesserat in ebrietate vini nuptial ecclesie contumamus tum ex multis que litera tradit/ tum ex hoc qd̄ moriens celari vo

Tractatus de nuptiis

fuit sepulchrum suum fecit hoc ex humilitate. q.
d. deo q. laudat ab hoibus vitupante te n.
saluabit ab hoibus danate te: Noluit igitur
ab hoibus gloriari q. est putredo et vinitus
noluit sepulchrum suum egyptiaco ritu venerari
p. morte. Verum aliter prouidit q. humilia re-
spiciat deus immensa illum putremere est tu-
mulant gloria. **F**elicem dixerim Gien-
ne et Burgundie regionem que venerandis
h. corporis sacro sancti reliquijs decorat. **F**
felicem qui religioso et peculiari quodam
santi patris obsequio dedicari meruerunt.
Quid q. gloriosissimus iste sanctus po-
tentissimus in miraculis pferat sup obse-
sionis a demonijs/simpliitate humile et no-
cuiam in discipulo suo paulo rusticano ta-
tum coluit tantum veneratus est vt ad euz
emitteret energuminos difficilis curatio-
nis se no ad hoc qm deputatus ydoneus.
Nec nonne gradis humilitas viri tanti cu-
ius vita omnis fuit ascendendo de virtute
in virtutem/per centum, et quattuor vel eo
amplius annos. Erant qui sobrietatem a
carnibus/castitatem veneris no vtentem cri-
minant abbreviationis vite. immo et quz
doq. mortis causas esse in religione viuenti-
bus: Proinde notetur hoc et maneat alta-
mente repositum. nemo tam peccator es qui non
veniam psequi qui no saluari possit si puer-
sione haberet ad deum pauculo tpe vel moni-
to qualem velut assidue p tot annos habu-
it anthonius. **E**x quo ppendite q. tus i eo
fuerit cumulus meritoz in via/ q. tus no
p. moz in patria. **V**iri num pcellerunt vinum
qd sic cogit facere. vt put hz altera lra. **V**
viri num pcellerunt vinum qd sic cogit facere sic
Anthonius hoc est vinum diuine sapie/vinuz
fidei. **N**o illud ifame qd fabula et puerbit
fecit i hoc calice sed vinum fidei p. osissimum
quo dotauit ecclesiam xps sponsus suus i
nuptijs hodiernis si ad mysticu sensu tra-
duxeris. **Q**uod iuxta p. niss et tanti patris
Anthonij certissimum documentum si rite p-
pinatum fuerit no i aureo calice babilonis
terrene animalis et dyabolice sapientie p. in-
traditiones hoim veritate in mendato de-
tinent/mentes potant sedu cit primo: hoc
est seorim dicit. quod humilitat. quod as-
sequerat/ qd iocundat qd honestat qd dat

magnanimitate/quod confert magnifice-
tiam/quod tollit amicitiam noxiaz/qd ac-
tulit infrenuitate mirabilem. **E**t tandem
posterior cogens obliuisci extendere sp in
antenna mentes facit. **E**rubescant igit
detractores sacre scripture qui vinum suum
miraculose ministratum nuptijs ecclesie p. **N**
fertim die penthecostes qn docti sunt ap. li
ocari veritate no volut primum poni sed illud
vel abominant et nauseant vel sperunt vel
negligunt aut certe miserabiliter du biberunt
in furore suum et insania vertunt. que admo-
du videre e in febricitantibus/qbus vinum q.
melius eo nocentius/febris aut altera q. illi
est deterior ipsa peccati malicia: **E**t q. sapiens et
excecavit illos malitia eoz neq. spauerunt
mercede iusticie. **E**rubescant p. teres q. lau-
dibus tuis. **G**loriosissime et vsq. ad vlti-
mum terre noianissime p. **A**nthoni/ non ap-
plaudunt sz detrahunt/q. ministros tuos vel
no reuerentem suscipiunt/vel irridetes abijci-
unt/miscentes p. tumelias suis impietatem
hereticam si veritate hz accusatio q. iudicialit
facta est nup. i hoc sacro calice. immenim
aliu tibi fuisse deuotionis honore o sacro sa-
cta m. caput et magistra fidelium oim roma-
na ecclesia q. p. stituit vt vn. sp. cet. ordinis
beatissimi p. ris anthoni q. romanam curiaz
sequens ipse et fragmenta a mensa pape colli-
gat in elemosyna paup. et curat. p. p. et
quasi p. chialis oim qui vulgarioocabulo
curtisanus noia existat. **N**onit ad hoc p. ius
religionis xpiane sp. s. recogitas q. mira-
culis in vita/ q. post morte b. n. c. i. s. et opit
lationib. refulsit idem anthonius/p. fertim i
hac quadam sp. ali. p. rogatiua q. igne sacru fu-
gat ex corp. obus insignu q. igne p. cupie li-
bidinose p. niciofiores in nocatus refrigerat
in cordib. **E**rcamat ad odore ignis h. in
femalis teptatus: **S**acer anthoni adiu-
uaz me. **C**onfutaunt hereticos anthonius ia
dictu est/ et repeto q. sener et solitari neq. po-
pulu habens subditu neq. litteras dicit
erat/ exiit heremum et venit ad alexandrie ci-
uitatis magne p. ventu. **A**ttendant obse-
dant exemplum hoc p. funda cogitatioe q. co-
stituti sunt habere cura gregis dominica ha-
bere sublimitate simul cu obligatioe pasto-
ralis officij/ quiq. salutem animarum qui

pacē regnoz/qui pullulantū assidue eorū
extirpationē qui catholice veritatis eluci
dationē querunt/qui p̄terea robur decus &
honorem huius sacrosanctę synodi cupiūt
integrum seruare. cupiunt ab heresibus in
sua sino quotidiē nascēbus obuiare. p̄
uideant celeriter ne p̄difices sui ne docto
res & vocem habentes vel de ignorantia si
nesciant vel de culpabili vecordia & accepti
one personarum si negligant arguantur.

Quebat hoc loco zelus domus dei
zelus ecclesie/zelus honous & debiti hu
ius sacri concilij. fortitudo vini nuptialis.
declamatoriam immo satiricam vel tragi
cam inuentionem in hereses et errores euz
suis defensoribus cum dissimulatoibus/
qui nō minus damnosi q̄ culpandi sūt de
latrare. **S**z asstitit moderatrix sobrietatis. ex
pectetur aut tempus aliud oportunos loc
alter apuor & actus capacioz. Neq̄ em̄ de
sperandum immo sperandū est equanimi
ter. q̄ hec sacrosancta synod⁹ p̄ut cepit he
reses extirpare sic et pficiet que radicem do
ctrine pestifere succidēdo/ dedit intelligi cō
sequenter ramozum adulterina noriaq̄ge
nimina debere succidi. p̄ opterea compri
matur et p̄opofuimus sermo noster ne v̄
loquacioz effluat vel prolizior attediet vel
mordacioz et satiricus exacerbet. Nam
quid opus teneret mordaci radere veru au
niculas aut paruos. Succenseat licet ostē
tamz sui iactantia submurmurans illud e
iusdem satirici. Scire tuum nihil est nisi te
scire hoc sciat alter. **F**eret nihilominus
equo animo studiositas speculatrix/questi
unculas ab ea motas cum solutionib⁹ vel
supp̄ant vel inscripis distribui. **F**iat er
go tandē finis in obsecratione qualē ab ini
tio premisimus. **C**onuertatur quesumus
o saluiter chūste nunc apud nos i ecclesie
nuptijs congregatos turbida grauis & no
xia aqua sapientie terrene animalis et dya
bolice & fiat vinū sapientie salutaris in so
brietate & sanitate potatur. **C**onsequemur
autem istud miraculū patres religiosissī
mi. Patres deo dignissimi si mystice fueri
mus in chana galilee hoc est zelum habue
rimus transmigrationis ex hoc mūdo ad
patrem. si p̄terea nostri Jesu mater salu
tis istica fuerit si dixerit pia insinuatie ora

tionis voce ad Jesum p̄ orationes hie vo
catum cū discipulis/vinum nō habēt. Si
subinde ministri qui sumus nos observa
uerimus monitionem eiusdem matris ier
su/quod cūq̄ inquit dixerit vobis (nō du
bium quin⁹ Jesus) facite quia vinum sapi
entie p̄ virtutem datur obedientie. **N**ant
initium sapientie timor domini. **S**i demū
ydrias ad purificationē positas que sunt
corda nostra sp̄leuerimus vsq̄ ad summū
aqua cōtritionis & lacrimose compunctio
nis/que haurienda est de puteo pfundō cō
siderationis. hinc miseriarum nostrarum
q̄ cor cōtritum & humiliatū deus nō despi
cies. hinc misericordiarū dei quartum nō ē
numerus. **T**unc faciet iesus initium signo
rum p̄uertet aquam hāc in vinum. itaq̄ li
cebit vnicuiq̄ nostrum dicere cum prophe
ta. **H**unc cepi nūc est initium. quia confu
derauerit homo supple viuens hie tunc in
cipiet. hec est mutatio dextre ex celsi. **Q**ui
mutationis sacratissime et beatissime nos
per gratie sue miraculum participes effia
at **J**esus christus ecclesie sponsus de cuius
gloria qui est deus benedictus in secula.
Amen.

Finit sermo factus corā sacrosancto ge
nerali **C**onstā. p̄ alio p̄ dñm cancellariū
eccleie **P**arisiē. Anno dñi. **A**d. cccc. xxvij
die dominica. xvij. **J**anuarij qua die fuit
festū beatissimi patris **A**nthonij.

Tractatus eiusdē in
quo soluit questiones in p̄cedenti s̄mone
motas et tū c̄breuitate t̄pis vigente nō
solutas.

Optie facte
sunt in chana galilee/ et
erat mater **J**esu ibi &c.
Allis & tu nobiscum
pia mater iesu/ quatinus
te petente ministret nob
hodie vinū sapie saluta
ris sacre q̄ deuotiois. q̄
vt fiat te salutamus diceres ane nuptie &c.
Sup quadrigēta thematis huius deduc
tione corā sancta **C**onstā. sinodo tenu
mus als modū s̄ dialogi soli⁹ s̄ tetralogē
quęq̄ modū q̄tuor esse filias sacre sapie